

BO'LAJAK FILOLOGLARDA PEDAGOGIK KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV TA'LIM USULLARINING PEDAGOGIK MOHIYATI VA ILMIY-METODIK ASOSLARI

Artikov Akram Elmurodovich

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti doktoranti

e-mail: akram.artikov1989@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19509599>

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi bo'lajak filologlarda pedagogik ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida integrativ ta'lim usullarining pedagogik mohiyati hamda ilmiy-metodik asoslari tadqiq etilgan. Integrativ yondashuvning shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va faoliyatga asoslangan ta'lim paradigmalari bilan o'zaro aloqadorligi ochib berilgan. Shuningdek, bo'lajak filologlarni kasbiy-pedagogik tayyorlashda fanlararo integratsiya, metodik sintez, kommunikativ faoliyat va refleksiv yondashuv asosida tashkil etilgan ta'limning didaktik imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslangan. Tadqiqot natijalari integrativ ta'lim usullaridan foydalanish pedagogik ko'nikmalarni tizimli, amaliy va kasbiy jihatdan samarali shakllantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: integrativ ta'lim, pedagogik ko'nikma, bo'lajak filolog, kasbiy kompetensiya, fanlararo integratsiya, ilmiy-metodik asos, didaktik tizim, refleksiv faoliyat.

Аннотация

В данной тезисной работе исследуются педагогическая сущность и научно-методические основы интегративных методов обучения в процессе формирования педагогических навыков у будущих филологов. Раскрыта взаимосвязь интегративного подхода с личностно-ориентированной, компетентностной и деятельностной образовательными парадигмами. Также научно обоснованы дидактические возможности обучения, организованного на основе межпредметной интеграции, методического синтеза, коммуникативной деятельности и рефлексивного подхода в профессионально-педагогической подготовке будущих филологов. Результаты исследования показывают, что использование интегративных методов обучения способствует системному, практико-ориентированному и профессионально эффективному формированию педагогических навыков.

Ключевые слова: интегративное обучение, педагогические навыки, будущий филолог, профессиональная компетенция, межпредметная интеграция, научно-методическая основа, дидактическая система, рефлексивная деятельность.

Abstract

This thesis investigates the pedagogical essence and scientific-methodological foundations of integrative teaching methods in the process of developing pedagogical skills among future philologists. The interrelation of the integrative approach with learner-centered, competency-based, and activity-oriented educational paradigms is revealed. In addition, the didactic potential of instruction organized through interdisciplinary integration, methodological synthesis, communicative activity, and reflective practice in the professional-pedagogical training of future philologists is scientifically substantiated. The findings indicate that the use of integrative teaching methods contributes to the systematic, practice-oriented, and professionally effective formation of pedagogical skills.

Keywords: integrative education, pedagogical skills, future philologist, professional competence, interdisciplinary integration, scientific and methodological foundation, didactic system, reflective activity.

Kirish

Zamonaviy oliy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash jarayoniga qo'yilayotgan talablar sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Bugungi kunda bo'lajak filologdan nafaqat til va adabiyotga oid nazariy bilimlarni egallash, balki ularni pedagogik faoliyatda samarali qo'llay olish, ta'lim jarayonini loyihalash, metodik qarorlar qabul qilish, kommunikativ vaziyatlarni boshqarish hamda refleksiv tahlil yuritish kabi ko'p qirrali kasbiy ko'nikmalar talab etilmoqda. Shu jihatdan bo'lajak filologlarda pedagogik ko'nikmalarni shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogika va metodika fanining dolzarb ilmiy muammolaridan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur muammoning dolzarbliigi shundaki, an'anaviy predmetga yo'naltirilgan o'qitish modeli ko'p hollarda bilimlarning parchalanib o'zlashtirilishiga, kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan integral kompetensiyalarning yetarli darajada shakllanmasligiga olib keladi.

Bunday sharoitda integrativ ta'lim usullaridan foydalanish bo'lajak filologlarning kasbiy-pedagogik tayyorgarligini yangi sifat bosqichiga olib chiqish imkonini beradi. Chunki integrativ yondashuv bilim, ko'nikma, metodik tafakkur, kommunikativ tajriba va amaliy faoliyatni yagona didaktik tizimda uyg'unlashtirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

1. Integrativ ta'lim usullarining pedagogik mohiyati

Pedagogik adabiyotlarda integratsiya tushunchasi turli fan va faoliyat sohalari o'rtasidagi mazmuniy, funksional hamda metodologik aloqadorlikni ta'minlashga qaratilgan jarayon sifatida talqin etiladi. Ta'lim tizimida esa integrativ yondashuv o'quv mazmuni, o'qitish metodlari, vositalari va natijalarini o'zaro bog'liq holda tashkil etishni nazarda tutadi.

Bo'lajak filologlarni tayyorlash kontekstida integrativ ta'limning pedagogik mohiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- lingvistik, adabiy, psixologik, pedagogik va metodik bilimlarning o'zaro uyg'unlashuvi;
- nazariy tayyorgarlik va amaliy pedagogik faoliyatning birligi;
- tilni o'qitish metodikasi bilan kommunikativ faoliyat o'rtasidagi uzviylik;
- ta'lim oluvchining bilish, tahlil, refleksiya va ijodiy faoliyatining faollashuvi;
- kasbiy faoliyatga tayyorgarlikning kompetensiyaviy xarakter kasb etishi.

Shu ma'noda integrativ ta'lim faqat fanlararo bog'lanishni emas, balki shaxsning intellektual, metodik va kommunikativ rivojlanishini ta'minlaydigan murakkab pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. U bo'lajak filologni bilimlarni qayta takrorlovchi subyekt emas, balki pedagogik vaziyatlarni tahlil qiluvchi, ularga mos metodik yechim ishlab chiquvchi va ta'lim jarayonini kreativ tashkil etuvchi mutaxassis sifatida shakllantiradi.

2. Integrativ ta'limning ilmiy-nazariy asoslari

Integrativ ta'lim usullarining ilmiy asoslari bir qator metodologik yondashuvlar bilan belgilanadi. Mazkur yondashuvlar integrativ ta'limning nazariy poydevorini tashkil etadi.

2.1. Tizimli yondashuv

Tizimli yondashuvga ko'ra, har qanday pedagogik jarayon o'zaro bog'liq komponentlardan iborat yaxlit tizim sifatida qaraladi. Bo'lajak filologlarni tayyorlash jarayonida til, tafakkur, madaniyat, metodika va pedagogik faoliyat elementlari alohida emas, balki o'zaro ta'sir etuvchi

tizim sifatida namoyon bo'ladi. Integrativ ta'lim ana shu tizimning ichki aloqalarini mustahkamlab, bilimlarning funksional va semantik yaxlitligini ta'minlaydi.

2.2. Kompetensiyaviy yondashuv

Kompetensiyaviy yondashuv integrativ ta'limning metodologik tayanchlaridan biri hisoblanadi. Chunki bo'lajak filologning kasbiy tayyorgarligi faqat ma'lum nazariy bilimlar yig'indisi bilan emas, balki ularni real pedagogik vaziyatlarda qo'llay olish layoqati bilan belgilanadi. Integrativ ta'lim aynan bilim, ko'nikma, malaka, qadriyat va tajribaning funksional birligini ta'minlab, kasbiy kompetensiyalarning shakllanishiga xizmat qiladi.

2.3. Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv

Faoliyatga asoslangan yondashuv bo'yicha ta'lim samaradorligi ta'lim oluvchining faol ishtiroki bilan belgilanadi. Shu sababli integrativ ta'limda bo'lajak filologlarning pedagogik faoliyatga yaqinlashtirilgan vazifalarni bajarishi, dars fragmentlarini loyihalashi, metodik tahlil qilishi, kommunikativ vaziyatlarni modellashtirishi muhim metodik vosita sifatida qaraladi.

2.4. Refleksiv yondashuv

Bo'lajak pedagog shaxsini shakllantirishda refleksiya muhim o'rin tutadi. Integrativ ta'lim sharoitida refleksiv faoliyat ta'lim oluvchining o'z bilimlari, metodik qarorlari, nutqiy faoliyati va kasbiy rivojlanishini tahlil qilishiga imkon beradi. Bu esa pedagogik ko'nikmalarni nafaqat egallash, balki ongli ravishda takomillashtirish mexanizmini yaratadi.

2.5. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv

Integrativ ta'limning samaradorligi ta'lim oluvchining individual xususiyatlari, qiziqishlari, bilish uslubi va kasbiy motivatsiyasini hisobga olish bilan ham bog'liq. Bu yondashuv bo'lajak filologning shaxsiy rivojlanishi va kasbiy o'zini anglashini qo'llab-quvvatlaydi.

3. Integrativ ta'lim usullarining ilmiy-metodik asoslari

Bo'lajak filologlarda pedagogik ko'nikmalarni shakllantirishda integrativ ta'limning ilmiy-metodik asoslari o'quv mazmuni, metodik ta'minot, didaktik vositalar va pedagogik shart-sharoitlarning o'zaro birligida namoyon bo'ladi.

3.1. O'quv mazmunini integratsiyalash

O'quv mazmunini integratsiyalash bo'lajak filologlarni tayyorlashning eng muhim metodik shartlaridan biridir. Bu jarayon quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilishi mumkin:

lingvistik va metodik integratsiya – til hodisalarini o'qitish metodikasi bilan bog'lash;

adabiy va kommunikativ integratsiya – badiiy matnlarni nutqiy faoliyat bilan uyg'unlashtirish;

pedagogik va psixologik integratsiya – o'qitish jarayonini o'quvchi psixologiyasi bilan aloqador holda tushuntirish;

nazariya va pedagogik amaliyot integratsiyasi – auditoriya mashg'ulotlari bilan pedagogik amaliyotni bog'lash.

Mazkur integratsiya bo'lajak filologda faqat bilim emas, balki kasbiy vaziyatlarni tahlil qilish va ularga mos metodik qaror qabul qilish layoqatini ham shakllantiradi.

3.2. Integrativ metodlar va didaktik vositalar

Integrativ ta'limni amaliy jihatdan samarali tashkil etishda quyidagi metodlar muhim ahamiyat kasb etadi:

muammoli o'qitish – pedagogik va lingvometodik muammolarni hal etish orqali tafakkurni faollashtiradi;

loyiha metodi – kasbiy yo'naltirilgan integrativ topshiriqlarni bajarish imkonini beradi;

case-study – real yoki modellashtirilgan pedagogik vaziyatlarni tahlil qilishga xizmat qiladi; mikrodars (microteaching) – pedagogik ko‘nikmalarni amaliy mashq qilishning samarali shakli hisoblanadi;

rol o‘ynash va simulyatsiya – kommunikativ-pedagogik vaziyatlarni modellashtirishga yordam beradi;

refleksiv tahlil – metodik qarorlar va pedagogik faoliyat samaradorligini baholash imkonini beradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar, multimedia resurslari, interaktiv platformalar va CLIL elementlari ham integrativ ta‘limning metodik salohiyatini kengaytiradi.

3.3. Didaktik tamoyillar

Integrativ ta‘lim quyidagi didaktik tamoyillar asosida tashkil etilishi maqsadga muvofiq:

ilmiylik tamoyili – o‘quv mazmunining zamonaviy ilmiy yutuqlarga asoslanishi;

tizimlilik va izchillik tamoyili – bilimlarning mantiqiy va funksional yaxlitligini ta‘minlash;

kasbiy yo‘naltirilganlik tamoyili – barcha topshiriqlarni bo‘lajak pedagog faoliyati bilan bog‘lash;

faollik va mustaqillik tamoyili – ta‘lim oluvchining bilish va metodik faoliyatini rag‘batlantirish;

refleksivlik tamoyili – o‘z faoliyatini tahlil qilish va baholash imkoniyatini yaratish;

fanlararo uyg‘unlik tamoyili – turli fanlar kesishmasida mazmuniy yaxlitlikni ta‘minlash.

4. Bo‘lajak filologlarda pedagogik ko‘nikmalarni shakllantirishda integrativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari

Pedagogik ko‘nikmalarni shakllantirish jarayoni murakkab, ko‘p komponentli va bosqichma-bosqich kechadigan jarayon hisoblanadi. U metodik fikrlash, darsni rejalashtirish, ta‘lim vositalaridan foydalanish, o‘quvchilar bilan kommunikativ hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, baholash va refleksiya kabi tarkibiy elementlarni qamrab oladi.

Integrativ ta‘lim aynan ushbu komponentlarning alohida emas, balki o‘zaro bog‘liq holda shakllanishiga imkon yaratadi. Xususan, integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar quyidagi pedagogik natijalarga olib keladi:

metodik tafakkurning rivojlanishi;

ta‘lim jarayonini loyihalash kompetensiyasining shakllanishi;

kommunikativ va didaktik ko‘nikmalarning rivojlanishi;

pedagogik refleksiya va o‘z-o‘zini baholash malakasining kuchayishi;

kasbiy moslashuvchanlik va ijodkorlikning ortishi.

Shu nuqtai nazardan, integrativ ta‘lim usullari bo‘lajak filologlarning kasbiy-pedagogik tayyorgarligini modernizatsiya qilishda samarali didaktik vosita sifatida baholanishi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak filologlarda pedagogik ko‘nikmalarni shakllantirish jarayonida integrativ ta‘lim usullaridan foydalanish ilmiy va amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Integrativ yondashuv ta‘lim mazmunining yaxlitligi, fanlararo bog‘liqlik, nazariya va amaliyot birligi, refleksiv faoliyat hamda kompetensiyaviy rivojlanishni ta‘minlash orqali bo‘lajak mutaxassisning kasbiy shakllanishiga samarali ta‘sir ko‘rsatadi.

Mazkur yondashuv bo‘lajak filologlarni nafaqat fan bilimlariga ega bo‘lgan mutaxassis, balki pedagogik jarayonni ilmiy asosda loyihalay oladigan, metodik jihatdan asoslangan qarorlar qabul

qila oladigan, kommunikativ va refleksiv salohiyatga ega professional kadr sifatida tayyorlash imkonini beradi. Shu bois integrativ ta'lim usullarini oliy pedagogik ta'lim tizimida keng joriy etish dolzarb ilmiy-metodik vazifa sifatida qaralishi lozim.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. – Москва, 2004.
2. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. – Москва, 2003.
3. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – Москва: Народное образование, 1998.
4. Beane, J. A. Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education. – New York: Teachers College Press, 1997.
5. Drake, S. M., Burns, R. C. Meeting Standards Through Integrated Curriculum. – Alexandria: ASCD, 2004.
6. Jacobs, H. H. Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation. – Alexandria: ASCD, 1989.
7. Coyle, D., Hood, P., Marsh, D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
8. Richards, J. C., Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.